

УДК 316.7

КУЛІНАРНІ ДИПЛОМАТИЧНІ КОНФЛІКТИ ЯК ЗБРОЯ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ

Шевель Інна Петрівна

кандидат соціологічних наук, доцент,

Київський національний університет культури і мистецтв,

м. Київ, Україна

ORCID 0000-0002-6387-2506,

shevelinna@ukr.net

Надіслано:

28.03.2019

Рецензовано:

10.04.2019

Прийнято:

20.04.2019

Стаття присвячена проблемі кулінарної дипломатії або «gastrodiplomacy», її ролі в світовій політиці. У міжнародній практиці з кожним днем все більшого значення набуває новий, інноваційний напрям кулінарної дипломатії або “gastro-diplomacy”. Кулінарна дипломатія, гастрономічна промоція створює важливий напрямок культурної дипломатії і вимагає, щоб з нею рахувалися в культурній політиці. Як показано в статті, що в всесвітньо відомимих історичних процесах, які взаємодіють між цивілізаціями і культурами, національна кухня є головним аспектом взаємопорозуміння та співпраці між державами та народами.

Мета статті полягає в вивченні та аналізі поняття «культурна дипломатія» або «gastro-diplomacy», її роль в культурних цінностях держави та розв'язання конфліктів через національну кухню.

Розкрити методологічні та методичні підходи до гастродипломатичних відносин і вирішення конфліктів саме за допомогою кулінарії та соціологічно-аналітичним аналізом культурних практик.

Кулінарна дипломатія є новим напрямком наукових вивчень і в Україні. Вона намагається використовувати кулінарну практику для посилення українських позицій на світових ринках, попадаючи в коло інтересів різних досліджень в полі національно-державних, геополітичних та торговельно-економічних інтересів.

Аналізуючи сьогоденні гастродипломатичні відносини, можемо сказати, що вони є зброєю сучасної зовнішньої політики з одного боку, а з іншого миролюбне знаряддя пом'якшеного впливу в стосунках дипломатії. Це інноваційний інструмент культурного, дипломатичного, соціального обміну між державами. Кулінарна, можемо назвати ще і публічна дипломатія на сьогоднішній день є інноваційним джерелом, інструментом для соціального та культурного обміну.

Ключові слова: національна кухня; гастрономія; кулінарна культура; кулінарна дипломатія; дипломатична культура; gastro-diplomacy.

Shevel Inna, Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

Culinary diplomatic conflicts as the weakness of modern world policy

The article is devoted to the problem of culinary diplomacy or “gastro-diplomacy”, its role in world politics. In international practice, a new, innovative direction of culinary diplomacy or “gastro-diplomacy” becomes increasingly important every day. Culinary diplomacy, gastronomic promotion creates an important area of cultural diplomacy and requires that it be counted in cultural politics. As it is shown in the article, the world-famous historical processes that interact with civilizations and cultures, where national cuisine is a key aspect of mutual understanding and cooperation between states and peoples.

The purpose of the paper is to consider and analyze the concept of “cultural diplomacy” or “gastro-diplomacy”, its role in the cultural values of the state and the resolution of conflicts through national cuisine.

To reveal methodological and methodical approaches to gastro-diplomatic relations and resolving conflicts by means of cooking and sociological-analytical analysis of cultural practices.

Culinary diplomacy is a new direction in scientific studies in Ukraine, and it tries to use culinary practice to strengthen Ukrainian positions in world markets. It becomes interesting for various studies in the field of national-state, geopolitical and trade-economic interests.

Analyzing today's gastro-diplomatic relations, we can say that they are the weapon of modern foreign policy on the one hand, and on the other, a peaceful instrument of softened influence in the relations of diplomacy. It is an innovative tool of cultural, diplomatic, social exchange between states. Culinary, we can name yet and public diplomacy to date is an innovative source, an instrument for social and cultural exchange.

Key words: national cuisine; gastronomy; culinary culture; culinary diplomacy; diplomatic culture; gastro-diplomacy.

Шевель Інна Петровна, кандидат социологических наук, доцент, Киевский национальный университет культуры и искусств, г. Киев, Украина

Кулінарні дипломатичні конфлікти як зброя сучасної світової політики

Стаття посвячена проблемі кулінарної дипломатії або «gastrodiplomacy», її ролі в світовій політиці. В міжнародній практиці з кожним днем все більше значення набуває нове, інноваційне

направление кулинарной дипломатии или «gastrodiplomacy». Кулинарная дипломатия – гастрономическое продвижение, которое создает важное направление культурной дипломатии и требует, чтобы с ней считались в культурной политике. Как показано в статье, в всемирно известных исторических процессах, которые взаимодействуют между цивилизациями и культурами, национальная кухня является главным аспектом взаимопонимания и сотрудничества между государствами и народами.

Цель статьи заключается в изучении и анализе понятия «культурная дипломатия» или «gastro-diplomacy», ее роль в культурных ценностях государства и решения конфликтов посредством национальной кухни.

Раскрыть методологические и методические подходы к гастродипломатическим отношениям и разрешению конфликтов именно с помощью кулинарии и социологически-аналитическим анализом культурных практик.

Кулинарная дипломатия является новым направлением научного исследования в Украине. Она пытается использовать кулинарную практику для усиления украинских позиций на мировых рынках, попадая в круг интересов для различных исследований в поле национально-государственных, геополитических и торгово-экономических интересов.

Анализируя сегодняшние гастродипломатические отношения, можем сказать, что они являются оружием современной внешней политики с одной стороны, а с другой – мирным орудием смягченного влияния в отношениях дипломатии. Это инновационный инструмент культурного, дипломатического, социального обмена между государствами. Кулинарная, можем назвать еще и публичная дипломатия на сегодняшний день является инновационным источником, инструментом для социального и культурного обмена.

Ключевые слова: национальная кухня; гастрономия; кулинарная культура; кулинарная дипломатия; дипломатическая культура; gastro-diplomacy.

Вступ

Важливим напрямком сьогодення в культурній дипломатії є гастрономічна промоція, яка вимагає, щоб з нею рахувалися, до неї поважно ставилися в культурній політиці. Цей вид дипломатії пов'язаний з всесвітніми історичними подіями і взаємодії цивілізацій та різних культурних традицій. Процес культурної взаємодії вдало проходить в стилі ділового мислення саме через синтез національної кухні як одним із чинників взаємопорозуміння і співпраці в дипломатичній практиці.

Поняття «гастродипломатія» в сьогоденні є міцним знаряддям, впливом, зброєю дипломатії в сучасній зовнішній політиці та економіці, а також

інструмент обміну соціальними та культурними інноваційними інструментами ділового мовлення в культурній дипломатії.

Гастрономічна дипломатія пом'якшує стосунки, допомагає розв'язати конфлікти, знайти порозуміння між країнами, завдяки їх культурним цінностям і відношенням до національної кухні.

Національній кухні притаманний інтегруючий, репрезентативний характер, будь яка кухня це сукупність страв, які представляють цю культуру в ситуації міжкультурної взаємодії та ідентифікують особу як представника певної культури, як важливого шляху промоції країни, як члена культурної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Серед українських учених, які займаються питаннями ролі культурної дипломатії у розвитку сучасної держави та ролі гастрономічної культури є такі: В. Бурлачук, Є. Головаха, І. Набруско, Ю. Винничук, Н. Мусієнко, Г. Шамборовський Н. Толстих, а серед зарубіжних, які аналізують питання культурної дипломатії, можна виділити такі: М. Вебер, П. Блау, Ф. Тейлор, Дж. Най, які ведуть напрям вивчення деяких факторів суспільного життя під кулінарним феноменом.

Формулювання цілей статті

Розглянути концепцію трактування поняття «кулінарна дипломатія», охарактеризувати, що культурна дипломатія є в сфері суспільних, дипломатичних проектів, проаналізувати її роль у міжнародній діяльності як інноваційний напрям публічної дипломатії. Дослідити діяльність інститутів культурної дипломатії.

Виклад основного матеріалу дослідження

В сучасному світі існує багато різновидів сучасної дипломатії. Одним із різновидів відноситься до культурної чи кулінарної дипломатії, яка формує важливий напрям дипломатичних відносин та державної політики, розвиває соціальний, економічний, культурний розвиток держави, через проведення кулінарних та культурних заходів, тощо. Культурна дипломатія формує позитивний імідж будь-якої держави у світі, сприяє розвитку та зміцненню міждержавних відносин. Культурна дипломатія держави повинна йти в ногу із сучасними світовими культурними зразками, а також брати участь у суспільно – культурному розвитку, за допомогою продукування національних культурних цінностей.

Кулінарної дипломатії або «gastrodiplomacy» набуває новий напрям в міжнародній практиці. Першими, хто використовував термін «gastrodiplomacy» було виданням «The Economist», коли було запропоновано глобальну програму тайської їжі в ресторанах різних країн в 2002 р.

Вперше термін було використано виданням «The Economist» у 2002 р., коли було запропоновано глобальну програму розповсюдження міжнародну мережу ресторанів тайської їжі. Це було вдало показано, що продукти харчування носять великий важіль як дипломатичний інструмент у міжнародних зв'язках. Саме поняття «gastrodiplomacy» визначається, як репутації держави з позитивної сторони завдяки стравам національної кухні (Gastro-diplomacy, 2015). Алессандра Роверсі, дослідниця з Швеції, вважає, що кулінарна дипломатія, «як мистецтво проводити переговори під час офіційних обідів» (Food diplomacy and sustainability, 2015).

Учасник переговорного процесу збираються за обіднім столом, подаються страви національної кухні, які допомагають пом'якшити важливі, складні завдання для членів переговорного процесу. В таких процесах беруть участь не тільки послы, консули, дипломати, громадські організації, бізнесові кола, представники науки та освіти, діячі культури та мистецтва, представники засобів масової інформації, які створюють міжкультурні дипломатичні відносин, завдяки ресурсам різним традиційних страв і національних кухонь. Всі вище перераховані представники збираються за обіднім столом через рекламу своєї національної кухні, з ціллю вплинути на думки та настрої дипломатів, політиків різного класу та лідерів світової спільноти для представлення позитивного іміджу держави.

При дослідженні процесу гастрономічної культури як соціального феномену дуже важливо звернутись до думки П. Штомпки. На його думку, соціологи мають мати всі факти для пояснення, чому в суспільному житті все відбувається за якимись правилами, відбувається так, а не інакше. Польський вчений зауважує, що соціологічний стиль мислення важливих принципів передбачає дотримання в процесі вивчення всіх соціальних феноменів. По-перше, визнання надзвичайного розмаїття форм соціального життя; по-друге, прийняття положення, що всі соціальні факти, суспільні ефекти є результатом людської діяльності; по-третє, пошук «живого» спадку минулого на сучасному етапі (Chapple-Sokol, 2013, p. 161–183).

Україна також намагається використовувати кулінарну практику для посилення українських позицій на світових ринках. Тому розгляд питання про кухню різних народів зростає і стає цікавим для різних досліджень в полі національно-державних, геополітичних та торговельно-економічних інтересів. Актуальність пов'язана з її новизною, тому що кулінарна дипломатія є новим напрямком наукових вивченнях в Україні.

Національна кухня будь-якої країни – є основною частиною її культурного, своєрідного відображення масової свідомості, історичного досвіду, соціально – економічного стану країни. В будь-якій країні є потужні кулінарні символи, які виділяють країну поміж іншими. В українській культурі

є кулінарним шедевром є перша страва – борщ, сало, а потім відомі всім вареники.

П. Блау розуміє певні аспекти суспільного життя під кулінарним феноменом, який підлягає спостереженню та фіксації соціологічними методами. М. Вебера в своїй праці застосовував методології «ідеальних типів», розділяє всі соціальні кулінарні феномени суспільного життя на: універсальні, які пришли з інших країн, періодично-виникаючі, кумулятивні. Є. І. Головаха зазначив, що універсальні соціальні феномени суспільного життя, до яких відноситься й гастрономічна культура, мають просторово-часову інваріантність, форми, ознаки, структурні складники завжди були, є та будуть у житті суспільства (Matlai, 2015, p. 57–58).

Наприклад, про країну чи регіон говорять народні поговірки «Картопляна або рисова цивілізація»; про людину – «З ним каші не звариш», «Яблуко від яблуні не далеко падає», тощо. Більше того, А. Муратова підкреслює, що «страви, процес їжі супроводжує людей на всі важливі, значущі події в житті» (Nikolenko, 2016, p. 58).

Нижче охарактеризуємо механізми кулінарної дипломатії в світовій політиці. З наведених прикладів відомих дипломатів, політиків ми можемо спостерігати, що визначення кулінарної дипломатії дав одним із перших американський науковець С. Чаппл-Сокол, який є фахівцем у сфері міжнародних відносин. На його думку «кулінарна дипломатія» – це «...можливості використання національних продуктів і страв, як інструмент для створення міжкультурної взаємодії до співпраці» (Chapple-Sokol, 2013, p.161–183).

Можемо навести багато прикладів з історії сучасної дипломатичної практики, саме збоку перепон та конфліктних можливих ситуацій. Власна кулінарна спадщина важлива для кожної держави. У 2011 р. відбулася кулінарна суперечка на фоні дипломатичних відносин між країнами Німеччиною та Францією. Німеччина заборонила на території своєї держави проводити продовольчу виставку, яка повинна відбутися у місті Кьольні. Тематика виставки була направлена на всесвітньо – відомий французький делікатес фуа-гра. Заборона спирала на те, що нібито відбувалося жорстоке годування качок та гусей, щоб збільшити їх вагу печінки у гусей і качок у 10 разів. У Франції продукт фуа-гра є частиною культурної страви держави. Німці теж люблять цей продукт і кожного року країна використовує 170 т пташиної печінки, незалежно від того, що виробництво фуа-гри заборонено законом у Німеччині. Інша позиція, яка трапилася з Францією, критика президентом Франції Жаком Шираком, щодо страв з британської та фінської кухонь, про які він висловився негативно перед фінального голосування у МОК і це дуже багато коштувало країні. Франція втратила права на проведення

Олімпійських ігор 2012 р., завдяки тому що ці дві держави проголосували проти (Food diplomacy and sustainability, 2015).

Перед зустрічі двох лідерів Сінгапуру, багато барів, ресторанів почали готувати блюда, які пов'язувалися з цією подією. Про цю подію дуже вдало описало місцеве видання «The Strait Times». Пункти меню наштотували відвідувачів закладів на очікування результатів від зустрічі Трампа і Кім Чен Ина. Також почали назви страв теж називати під цю зустріч, наприклад, корейський чай з льодом «Саміт», (чай з медом і цитрусами), бургер «Трамп-Кім», блакитний коктейль з бурбоном «Трамп» і червоний «Кім» на основі традиційного корейського алкогольного напою.

Одним ресторан презентував бургер, який назвали «Бургер світу», де в приготування використовували страви двох країн, американський гострий сир чеддер і корейська маринована грудка пулькогі, а також алкогольних коктейлів «Броманс» (від англ. Bromance – чоловіча дружба). Ці страви можна було замовити тільки в парі, де кулінари сетів хотіли підкреслити про дружні відносини і щоб вони залишилися такими ж, треба зусилля двох сторін. Інший приклад, який відбувся в Південній Кореї, теж був залежний від кулінарного дипломатичного конфлікту. На саміті в 2018 р. між Кім Чен Ином, головою КНДР і президентом Південної Кореї Мун Чже. На цьому заході готувалася окремі спеціальні страви, розроблялося спеціальне меню, начебто підійшли до цього правильно, але на десерт лідерів пригостили манговим мусом, оздоблений білим шоколадом на якому було зображення єдиної Кореї і островів Токто. Але на ці острови претендує Японія і з цього приводу виник конфлікт, хоча це геополітично належить Північній Кореї, але японська сторона відхиляє такий поділ і вважає його своїм. Після цього саміту поста Північної Кореї викликали в МЗС Японії і висловили йому рішучий, суворий протест (Tsivatyi, 2015, p. 76).

В своїй теорії Самуель Чапл-Сокол виділив – приватну кулінарну дипломатію, яка використовується з обмеженим колом дипломатичних та державних осіб; 2. – громадська кулінарна дипломатія, яка використовується як засіб публічної (Chapple-Sokol, 2013, p. 161–183).

Пауль Роковер, колишній дипломат із Ізраїлю наголосив на тому, що кулінарну та «gastrodiplomacy» слід розділяти, остання повинна поєднувати культурні та кулінарні форми дипломатії, вони допомагають впізнавати національні шедеври кулінарії по всьому світі (Rockower, 2012, p. 1), а його власна думка, про кулінарну дипломатію закладається в тому, що вона використовується як інструмент дипломатичного колу (Rockower, 2012, p. 2).

Надзвичайний і Повноважний Посол, Постійний представник України при ЮНЕСКО, перший посол України у Швейцарії, Постійного представника України при Європейському відділенні ООН та інших міжнародних організаціях,

Перший проректор Дипломатичної академії України при МЗС України, Заслужений працівник освіти України Олександр Сліпченко кандидат історичних наук, доцент кафедри дипломатичної та консульської служби, в своїй книзі «Дипломатична кухня» писав, що: «основою дипломатії одвіку було особисте спілкування, а що може краще служити цій меті, ніж спільна їжа» (Slipchenko, 2014).

Ще в давні історичні часи Володимир Мономах навчав своїх дітей: «Чтите гостя, откуда бы к вам не пришел; если не подарком, то пищей и питием...» (Slipchenko, 2015).

Проаналізуємо трохи хронологію розвитку кулінарної дипломатії за останні роки. Хілларі Клінтон, державний секретар США, відноситься до їжі, як до важливої форми дипломатії (Nikolenko, 2016, p. 58–76).

Хосе Андрес в 2011 р. був офіційно призначений першим американським амбасадором з кулінарної дипломатії. В 2012 р. в США, державний департамент країни приступив до створення та реалізації власної кулінарної дипломатії, створення корпусу шеф-кухарів для виконання формальних дипломатичних функцій в дипломатичних представництвах Америки і за кордоном (Matlai, 2015, p. 57–58).

Аналізуючи розвиток кулінарної дипломатії, можемо сказати, що будь-які важливі питання та важливі політичні, економічні проблеми обговорюються та вирішуються толерантно, взаєморозумінням завдяки кулінарній дипломатії. Сьогодні публічна дипломатія є інноваційним джерелом, інструментом для соціального та культурного обміну. Багата сучасна дипломатична практика показує, що лідери деяких країн відмовлялися від застільного запрошення через політико-економічні, геополітичні, конфлікти, агресію. Всім відомий приклад, як світова преса довго кепкувала, іронізувала над двома дипломатичними вечерьми Ф. Олланда президента Франції. У червні 2014 р. Франція святкувала річницю висадки союзницьких військ у Нормандії. Де спочатку президент Ф. Олланд разом з главою зовнішньополітичного відомства Франції Л. Фабіусом повечеряв з президентом США Б. Обамою та його держсекретарем Д. Керрі у ресторані на Єлисейських полях. Потім в той же день французький президент був змушений повторно повечеряти з президентом Російської Федерації В. Путіним. Це все сталося через ситуацію, яка відбувається в Україні. Саміт у Сочі лідери держав G 7 скасували через анексію Криму Росією і перенесли захід у Брюссель. Багато відомих політиків відмовилися зустрічатися з російським лідером на урочистостях в Нормандії, до них відноситься прем'єр-міністр Канади С. Харпер та президент США Б. Обама. Така ситуація сталася через ситуацію в Україні. Лідери держав G7 відмовилися від саміту у Сочі через анексію Криму (Slipchenko, 2014; Slipchenko, 2015; Rockower, 2012, p. 1–12).

В 2015 р. відбулася вечеря, яку організувало Посольство Туреччини в Україні в рамках проекту міжнародного значення «Кулінарна дипломатія». В основу проекту було покладено зміцнити економічний, культурний, суспільний взаємозв'язок між Україною та Туреччиною і це більш продуктивніше відбулося з використання кулінарних традицій як важіль міжкулінарної комунікації. На цей захід було запрошено понад 50 учасників з різних галузей суспільства, такі як: дипломати, державні діячі, бізнесмени, культурні та громадські діячі, представники преси (Tshivaty, 2015, p. 169–170).

Кулінарно-дипломатична практика у Києві знайшла реалізувалася в жовтні 2013 р., в той період пройшов Перший «Фестиваль Азіатської кухні і культури 2013 року», цей фестиваль організував Міжнародний Фонд культурного співробітництва та ініційований Посольствами Індії, Індонезії, Малайзії, Кореї, Пакистану та Японії (Tshivaty, 2015, p. 169–170).

Приймали участь в цьому заході приблизно 50 представників з різних дипломатичних, державних, бізнесових кіл, культурні та громадські діячі, журналісти.

Висновки з проведеного дослідження

Отже, з вищезазначеного підсумовуємо, що кулінарна дипломатія є важливим інструментом та рушійним джерелом зовнішньої політики, підходами до взаєморозуміння та співпраці між народами.

Кулінарія в дипломатії спрямована на використання продуктів, які відповідають національної кухні в офіційних дипломатичних процедурах. Також кулінарна дипломатія в період глобалізації відтворює сферу державно-суспільної комунікації збільшує багатосторонні зв'язки між державами, приваблюючи дипломатичних представників місцевими продуктами харчування, кулінарним мистецтвом з метою передачі невербальних повідомлень, консенсусного вирішення проблемних питань.

References:

1. Chapple-Sokol, S. (2013). 'Culinary Diplomacy: Breaking Bread to Win Hearts and Minds'. *The Hague Journal of Diplomacy*, no. 8, pp. 161–183.
2. Food diplomacy and sustainability. (2015). *Feed the World*, [online]. Available at: <http://nutriilplaneta-expo2015.org/en/diplomazia-alimentare-e-sostenibilita/> [Accessed 28 January 2019].
3. Gastrodiplomacy brings Putin in from the cold. (2014). *Russia News*, [online]. Available at: <https://www.expatica.com/ru/gastro-diplomacy-brings-putin-in-from-the-cold/> [Accessed 30 January 2019].
4. Gastro-diplomacy. (2015). *World Wide Words*, [online]. Available at: <http://www.worldwidewords.org/turnsofphrase/tp-gas1.htm> [Accessed 28 January 2019].

5. Matlai, L. (2015). *Kulinarna dyplomatiia yak riznovyd publichnoi dyplomatii: novi pidkhody ta kontsetsii* [Culinary Diplomacy as a Kind of Public Diplomacy: New Approaches and Conclusions]. Lviv: Lviv Polytechnic National University.

6. Nikolenko, V. V. (2016). 'Ukrainska hastronomichna kultura yak sotsialnyi fenomen' [Ukrainian gastronomic culture as a social phenomenon]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina* [Bulletin of Kharkiv National University named after V. N. Karazin], pp. 58–76.

7. Rockower, P. S. (2012). 'Recipes for gastrodiplomacy'. *Place branding and Public Diplomacy*, no. 8 (3), pp. 1–12. DOI: 10.1057/pb.2012.17.

8. Slipchenko, A. S. (2015). *Diplomaticheskaya kukhnya* [Diplomatic cuisine]. Kiev: General Directorate of Foreign Representative Service.

9. Slipchenko, O. (2014). 'Dyplomatychna kukhnia' [Diplomatic Kitchen]. *Zovnishni spravy* [External affairs], no. 9, [online]. Available at: [http://www.uaforeignaffairs.com/en/ekspertna-dumka / view / article / diplomatichna-kukhnja /](http://www.uaforeignaffairs.com/en/ekspertna-dumka/view/article/diplomatichna-kukhnja/) [Accessed 30 January 2019].

10. Tsivaty, H. (2015). 'Hastronomichna dyplomatiia: svitova ta ukrainska praktyka y tradytsiidyplomatii «miakoi syly» XXI stolittia' [Gastronomic diplomacy: world and Ukrainian practices and traditions of the diplomacy of the soft power of the XXI century]. *Zovnishnia polityka i dyplomatiia: tradytsii, trendy, dosvid. Seriiia «Istorychni nauky»* [Foreign Policy and Diplomacy: Traditions, Trends, Experience. Series "Historical Sciences"], issue 22, pp. 169–170.